

Нагађања и етикете

Поводом чланка Сенише Стефановића „Србија и њен ћирилични стандард”, Политика, 26. август

Ранко Бујарски

У свом претенциозном, идеолошки острашћеном а (вероватно услед изостанка неопходне лектуре) тешко читљивом чланку „Србија и њен ћирилични стандард”, Сениша Стефановић, историчар из Завода за проучавање културног развоја Србије, нагомילה је много тога, од одредби хрватских и српских устава до међународних дигиталних стандарда, од Светог Саве и Доситеја до Кардеља и Лењина, од Новосадског споразума до Венецијанске комисије и Европске уније, уз низ тенденциозних а проблематичних твђења и покоју бесмислицу. На тај текст

се не бих ни освртао да у њега није убацио и моје име, у једном крајње непримереном контексту, произвољно ми пришивајући политичке квалитетације које морам јавно да одбацам.

Погледајмо тај одломак у целости: „Таква је подела (на службену и јавну употребу, РБ) уведена у амандман XXVI на Устав СР Србије од 7. јануара 1989. године. Суштину амандмана је у то време у „Политици“ од академика Радомира Лукића, правника, у четири наставка којима је свака расправа била закључена, бранио проф. Ранко Бугарски, лингвиста. Одатле је израз „јавна употреба“ као супротстављен „службеној употреби“ – иако је и у Хрватској и у Србији напуштен већ 1990. године – у функционалном смислу ушао у *Закон о службеној употреби језика и писама (1991, 1994, 2005, 2010)* којим се данас тумачи чл. 10 Устава. Како је тај реликт кардељевштине у Србији, и само у њој, и данас остао на снази? Заговорници „јавне употребе“ су фрази током деведесетих исцрпљили лењинистички садржај те, самовласно и без научно брањивог образложења, њему наместо улили људска и мањинска права”. Ни мање ни више!

Остављам по страни то што ми ни после више читања није јасно ко је аутор поменута четири наставка (по нормалној српској синтакси ваљда бих то био ја, али ја знам да то није тачно), шта значи рећи да је њима свака расправа била закључена, те како је то прокажени израз „јавна употреба“ напуштен већ 1990. године ако „у функционалном смислу“ и данас стоји у важећем закону. Али оно што сам разумео јесте импликација да сам ја у то време био овлаштен да званично тумачим суштину

уставних амандмана, и то још академику Лукићу, а захваљујући својој „кардељевштини“ и њеном „лењинистичком“ садржају, док сам се касније преобратио у уливача људских и мањинских права (?!). На овакве епитете грохотом ће се насмејати сви читаоци који, за разлику од Стефановића, нешто знају о мени, мојим ставовима и оновременим дешавањима о којима он бахато изриче аподиктична а потпуно неоснована твђења.

У најкраћем, истина је следећа. Ја сам тада, учествујући у јавној расправи као лингвист са сопственим стручним гледиштима а не као некакав гласноговорник режима, осетио потребу да политичарима и јавности укажем на неопходност разликовања службене и јавне употребе језика, и то сам учинио у два чланка: „За српскохрватски језик са оба писма“, „Политика“ 18. август 1990 (наслов је тамо уреднички скраћен брисањем прве две речи), и „Службена и јавна употреба језика“, НИН 7. септембар 1990. (Оба текста прештампана су у сва три издања моје књиге „Језик од мира до рата“ (1994, 1995, 1997), а тамо изнета аргументација, коју због недостатка простора овде не могу понављати, може и после 27 година бити корисна у размишљању и одлучивању о овим питањима). Ко год погледа ове текстове лако ће видети да ту нема ни трага од некаких „кардељевских“ и „лењинистичких“ поставки, шта год то значило; посредни су, дакле, пука политикантска нагађања праћена изанђалим етикета-

ма, што се не би очекивало од озбиљног истраживача у поменутом заводу.

А што се тиче самог израза „јавна употреба језика“, који наравно нисам ја измислио, тачно је да он нема термилошку вредност, како опомиње Стефановић (као, уосталом, ни израз „употреба језика“), а нема је зато што у овом контексту такву вредност може имати само оно што је подложно нормирању, дакле службена употреба језика – док се јавна употреба језика као далеко шири и дифузнији појам нигде у свету не нормира. Претензија да се уради управо то, да

антиисторијска и антицивизацијска амбиција да се „хрватска стандардна латиница“ у потпуности изопшти из јавног простора у данашњим условима је неостварива колико и штетна

се административним брисањем суштинске разлике између ова два појма службена употреба прошири на свеколику јавну употребу, другде би се тешко могла појавити, али је у Србији подигнута на ниво државног програма, како сведоче и актуелни документи на које се Стефановић позива у својој првој реченици. А прави циљ

ове акробатике јесте да се „хрватска стандардна латиница“, за коју он сам каже да „данас превладава јавном комуникацијом“, у потпуности изопшти из јавног простора и сведе на строго приватну сферу. Срећом, таква антиисторијска и антицивизацијска амбиција у данашњим условима је неостварива колико и штетна, јер се једна одавно и темељито двоазбучна култура напросто не може законском регулативом преобратити у једноазбучну, под плаштом бриге за заштиту ћирилице као наводно смртно оболеле основе српског идентитета, а неретко са другим и приземнијим политичким мотивима.